

Hembygds filatelisten

Nr 3 2017

Tidskrift för hembygdsfilateli

Årgång 34

Innehållsförteckning

Kuriosakabinettet	1
<i>Åke Persson</i>	
Riksföreningen för Hembygdsfilateli	2
Ordföranden har ordet.....	3
<i>Anders Bock</i>	
Insändare	3
<i>Kjell Arvidsson</i>	
Västerbottens läns 135 postombud med dess innehavare	4
<i>Erik Idhult</i>	
Posthistorisk forskning.....	5
<i>Gunnar Zetterman</i>	
Nya stämpeltypen	7
<i>Kjell Arvidsson</i>	
Vad hände i Härnösand 1858.....	8
<i>Gunnar Zetterman</i>	
Kustlinjen Malmö-Mölle 1900.....	10
<i>Thomas Wallner och Gunnar Zetterman</i>	
Hösten 2017	12
Våren 2018	12
Årsavgiften.....	12

Kuriosakabinettet

FCC (First Century Cover)

GEFLE 1.1 00 TUR-stämpel som avgångs-stämpel på lokalt brevkort med sekelskiftes-hälsning! (Bild: Åke Persson).

Riksföreningen för Hembygdsfilateli

RIKSFÖRENING INOM SVERIGES FILATELIST-FÖRBUND

Styrelsen

Ordförande

Anders Bock
Runebergsgatan 3
114 29 Stockholm
0708-49 06 39
anders.bock@comhem.se

Vice ordförande

Gunnar Lithén
Vejegatan 9 5tr
164 44 Kista
070-378 00 11
gunnar.lithen@gmail.com

Kassör

Alf-Göran Arneholm
Seminariegatan 22A
791 36 FALUN
070-633 13 06
alarn2001@hotmail.com

Sekreterare

Kent Karlsson
Pyrolavägen 13 4tr
181 60 Lidingö
08-766 01 85, 070-370 25 03
kk.karlsson@comhem.se

Material till nästa nummer kan skickas till redaktören. **MANUSSTOP FÖR KOMMANDE NUMMER**

20/1 (nr 1), 1/4 (n 2), 20/6 (nr 3) samt 1/10 (nr 4) .

Ledamot

Ingvar Norelius
Vänortsstråket 1B
191 61 Sollentuna
08-35 65 74
inno@bredband2.com

Suppleanter

Olov Fägrems
Faktorns gata 11 B
741 39 Knivsta
070-662 03 80
olafagrems@gmail.com

Göran Heijtz
Box 19541
104 32 Stockholm
070-710 83 60
goran@novastamps.com

Redaktör (adjungerad)

Gunnar Zetterman
Siargatan 15 2tr
118 27 Stockholm
08-642 40 48
gunnar@smsps.se

Vår webbsida & e-post

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna
e-post: hb.filateli@gmail.com

Årsavgift

Årsavgiften är för närvarande 150 kronor.
Föreningens PlusGiro: 98 86 28-4

Ordföranden har ordet

Det är sällan vi ger ut ”dubbelnummer” av vår tidskrift. Men nu har det hänt. Nummer 3 består av 2 delar. Dels ett mininumner på bara 12 sidor, dels en alldeles färsk matrikel. Jag hoppas att du lämnat in rätt uppgifter till matrikeln. I annat fall får du leva med felaktigheterna i minst 3 år.

Tidskriftsnumret är denna gång på bara 12 sidor. Den främsta orsaken till detta är att vi är tvingade att hålla por-

togränsen på 100 gram. Men det finns också ett annat skäl. Redaktören har ebb i artikelförrådet. Vädjan är akut - vi behöver artiklar! Av alla slag. Långa artiklar men också korta notiser. Om ett konstigt brev eller kort eller stämpel. Eller om du undrar över någon konstighet varför inte fråga vår kunniga läsekreter. Låt oss inte riskera att nr 4 av tidskriften också den kommer att omfatta 12 sidor.

Anders Bock

Insändare

En avvikande synpunkt på Erik Idhults artikel, då han skriver: ”Det blir omöjligt att samla och presentera, visa upp stämplade frimärken, om detta ska göras på klipp eller brev. Därom är alla överens som har minsta insikt och erfarenhet av hobbyn”.

Jag är alltså inte alls överens, trots att jag har samlat i 70 år och har alltså inte minsta insikt enligt Erik. Titta på den här länken, så bör ni förstå hur jag känner, efter att ha läst hans artikel.

Insikt eller inte, men det gick bra att presentera det som dåvarande Posten skapade 1998.

Hela samhället har förändrats, så varför skulle inte Posten utvecklas med automationen, som förändrat det mesta i samhället. Automationen har varit en spännande utveckling att följa tycker jag. <http://www.japhila.cz/hof/0393/index0393a.htm>

Kjell Arvidsson

Årsavgiften

Det är nu hög tid att betala 2017 års medlemsavgift!

Sätt in 150 kronor på PlusGiro 98 86 28-4.

De som redan betalt kan bortse från denna notis.

Annonspriser:

Handlarannons (färg):

Helsida bak 1500 kr,

Övriga helsidor 1250 kr

Medlemmar: gratis (svartvit)

Västerbottens läns 135 postombud med dess innehavare

Erik Idhult

Mig veterligt finns liknande uppgifter endast för Norrbottens län. Jag har efterlyst dom för mitt eget län men har inte vetat var jag ska leta. En samlarvän Olov Fägremo hade lösningen. Efter ett otal resor till Arkivcentrum Nord i Härnösand har han nu efter hundratals studietimmar slutfört arbetet med att nedteckna Västerbottens län 135 postombud med dess innehavare. Förteckningen omfattar 600 namn.

För min egen del täpper Olov igen den kunskapslucka som existerat för mitt län. Postkontorens ansvariga liksom adresser har varit kända sedan början av 1980-talet, ett arbete som min kollega J-Å Hedlund slutförde med den äran, men postombuden har alltså varit ett vitt fält. För de två ombuden som sor-

terat under Hörnefors postkontor finns nu namnen med deras tjänstgöringstid. Hörnefors postombud 1, Bjenberg (Bjännberg), med tidigare benämningen Hörneå postomb 1 och tillhoppa öppen mellan 1936 och 1969, upptar sju namn, medan Hörneå pob 2 (Ångersjö), mellan 1947 och 1969, omfattar nio namn. Efter 1969 har Hörnefors lbb 1, och därefter Nordmaling, sört för byarnas postservice.

Vad händer nu med materialet? Olov funderar på olika alternativ för en vidare publicering. Hembygdsfilatelisten är ju måhända ett första forum? I nuläget kan vi bara tacka och buga Olov för hans glansfulla pionjärarbete till filatelins fromma. ♦

Hörneå postomb 1. Hörnefors postomb 1 och Hörnefors pob 2.

Posthistorisk forskning

Gunnar Zetterman

Fortsättning från nummer 2.

Källkritik

Källkritik har ju blivit inne efter alla nät-troll. Till och med barntidningen Bamse skriver om ämnet.

Bara för att en uppgift finns på internet skall man inte ta den för sann även om den kommer från en statlig hemsida. Liksom vid all forskning måste normal källkritik utföras.

PRIMÄRA KÄLLOR

Med primära källor avser jag original-handlingar som konventioner, traktater, kungörelser, kontrakt, cirkulär, allmänna handlingar med mera

Men även brev, dagböcker och frimärken kan ibland anses vara primära handlingar.

Även om man som regel kan lita på dessa så finns det fallgropar. Det finns gott om förfalskade dokument i våra arkiv, bland annat från medeltiden.

Den första fråga man bör ställa sig är: I vilket sammanhang och i vilket syfte handlingen tillkommit.

Det finns gott om handlingar där utställaren är ute efter att gynna någon eller skaffa sig själv förmåner.

Själv har jag träffat på ett fall med två olika handlingar som gällde samma sak, men var diametralt olika. Det gick inte att avgöra om någon av dem var korrekt eller om bägge hade fel.

SEKUNDÄRA KÄLLOR

Med sekundära källor avser jag böcker, artiklar etcetera som bygger på primära källor.

Det kan till exempel vara en handbok. För att en dylik källa skall vara trovärdig bör det finnas en notapparat, som är så utförlig att man utan större besvär skall kunna hitta primärkällan.

När en sekundärkälla hänvisar till en annan sekundärkälla blir det lätt problem, om inte denna källa är ett etablerat standardverk.

Det är inte ovanligt att A hänvisar till B, som hänvisar till C och så vidare. När man så till slut kommer till den "ursprungliga" källan visar sig det att det kanske bara var en gissning eller ett rykte.

TIDNINGAR

Tidningar bör betraktas som sekundära källor, speciellt om reportaget kan vara färgat av reporterns politiska hemvist.

Notiser typ Stora Teatern brann ner i natt brukar dock vara ganska säkra.

Upphovsrätt

En varning: bara för att materialet finns tillgängligt på Internet innebär det inte att det är fritt fram att använda det i egna verk (artiklar, böcker, hemsidor mm)!

Enligt svensk lag (www.lagen.nu/1960:729) gäller upphovsrätten in-till utgången av sjuttionde året efter det år då upphovsmannen avled. OBS detta

gäller även vid återpublicering av vykort om det är ett fotografiskt verk.

Fotografiska bilder är som regel skyddade till dess femtio år har förflutit efter det är då bilden framställdes OAVSETT om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick. Brott mot denna lag kan leda till böter eller fängelse i högst två år.

Se även Bildleverantörernas Förening (www.blf.se) under fliken Upphovsrätt!

TEXT

Man får citera andras texter eller resumera dessa om man tydligt anger källan. Annars kallas det för plagiat och då kan en eventuell doktorshatt sitta löst.

PRAKTISKA PROBLEM

Lagstiftningen är komplex och det finns få rättsfall att stödja sig på! Om man förlorar ett sådant här fall kan man dessutom åka på att betala motpartens rättegångskostnader. DN brukar kräva cirka 300 000 kronor.

Man bör därför alltid försöka få kontakt med den som kan tänkas inneha upphovsrätten.

Några praktiska tips inför det första besöket på ett arkiv

Generellt råder förbud att ta in ytterkläder och väskor i forskarsalarna. Det brukar finnas läsbara skåp i entrén.

Börja med att gå in på arkivets hemsida för att få information om öppettider, resvägar med mera.

Om man vet vad man vill titta på kan man som regel beställa fram handlingarna i förväg, så man slipper sitta och vänta. Speciellt viktigt om man har lång resväg.

Ofta är diarierna en bra startpunkt. I in- och utgående skrivelser kan man hitta mycket matnyttigt.

Många arkiv har ett speciellt rum där man kan få förvara handlingarna någon vecka, ifall man inte hinner bli klar vid första besöket utan vill komma tillbaka någon dag senare.

Avslutning

Avsikten med denna artikel är främst att locka fler att börja forska. Den gör inga anspråk på att vara en fullständig forskarhandledning.

Jag har säkert missat många bra tips. Vill därför gärna att ni hör av er med ytterliggare bra tips.

Är det någon som kört fast i sin forskning, hör av er. Vår läsekrets kan säkert komma med tips. ◇

Rättelse

I förra numret påstod jag att det fanns möjlighet att fjärlåna Heurgrens "Register och innehållet i svenska postala förordningar och skrivelser". Dessa räknas naturligtvis som referenslitteratur, det vill säga de lånas inte. Borde jag ha tänkt på. Mea culpa. Ledsen att jag orsakat några personer onödigt arbete. ◇

Nya stämpeltypen

Kjell Arvidsson

Från Kjell Arvidsson har jag fått nedanstående två inlägg:

DEN 26 MAJ

Tack för dagens medlemsblad Nr: 2 2017.

Intressant meddelande av Bo Göransson om den NYA stämpeltypen. En nyhet som naturligtvis varken Postnord eller SFF har delgivit oss samlare, av det jag kallar "Efterfilateli". Detta till skillnad mot "Förfilateli" som ALLA mycket väl känner till.

Eftersom 95% av "Filatelisverige" dessvärre totalt ignorerar det, som hänt efter 1996, då Posten genomförde "Det Nya Brevnätet" så valde vi att använda det namnet istället för "Modern filateli".

Den nya handstämpeln, som är av modell? upptäcktes troligen först från Rosersberg med datum 23 JUNI 2016, på ett C4-kuvert. Man har nu ändrat datumtypen till YYYY-MM-DD

Den finns nu även i Alvesta stämpelad 2016-11-20 och även detta var på C4-kuvert.

Tack vare Bo vet vi nu, att även Sölvesborg använder den nya stämpeltypen. Vem rapporterar nästa ort? Är det här något som Postnord bara som vanligt smyger ut? Det var bättre FÖRR!

DEN 17 JULI

Nu har även Hässleholm fått en sådan. Tidigare har även Rosersberg en från 23 JUNI 2016. Samt Alvesta en

från 2016-11-20. Båda dessa funna på C4-kuvert.

Det finns kanske ytterligare ett antal sådana, men det kräver ju, att någon samlare upptäcker och rapporterar det till något filateliorgan. Helst till Hembygdsfilatelisten, för då kommer det vidare till andra medlemmar.

COLO P

Printer 53 DATER

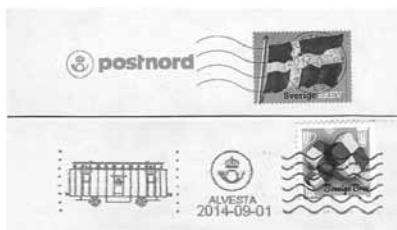
Står det på stämpeln i Hässleholm. Visst är det lite märkligt att Postnord INTE meddelar sådant.

SFF är heller inte så frågvisa mot Postnord, OM det möjligen är något nytt intressant på väg att hända.

Det är bara vi enskilda samlare, som kan finna ut vad Postnord sysslar med

Minnespoststämplarna meddelar de nogsamt och det vidareför SFF. Nya frimärke likaså, för de ger ju inkomster.

ALLT annat måste vi samlare upptäcka. Jag är inte kritisk, jag är tyvärr bara realistisk. Modern filateli är mycket fascinerande. ♦

Alvesta. Överst IRM (nya) och nederst IRM 118 (den gamla). Se baksidan.

Vad hände i Härnösand 1858

Gunnar Zetterman

För i tiden var det inte ovanligt med större bränder i svenska städer. De flesta husen var ju av trä och inte sten.

4 Sk Bco bläckmakulerat Hsd 4/9 58.

Några exempel:

- 1854 Jönköping (flera kvarter)
- 1854 Örebro (62 gårdar - centrala delen av staden)
- 1856 Eksjö (minst 50 gårdar)
- 1858 Torekov (minst 18 gårdar)
- 1859 Uddevalla (26 fastigheter)
- 1860 Söderhamn
- 1862 Göteborg, Majorna (33 fastigheter)
- 1863 Varberg (91 fastigheter)
- 1864 Ronneby (145 fastigheter)
- 1865 Karlstad (hela staden)
- 1869 Lindesberg (27 gårdar)
- 1869 Gävle (ca 700 byggnader)

Sundsvall drabbades av en stor brand den 25 juni 1888, den värsta branden i Sveriges historia. Staden var i ruiner inom 9 timmar och 9 000 människor blev hemlösa. Skadorna på egendomar efter branden värderades till nästan 30 miljoner kronor. Märkligt nog är att också hela staden Umeå brann ner till grunden samma dag.

Från Sundsvall finns därför bläckmakulerade Oscarsmärken. Det finns också ofrånkerade brev med noteringen "Bet".

Från Härnösand finns åtminstone 3 stycken 4 sk bco bläckmakulerade den 4, 5 augusti och 4 september. Fyra stycken 12 öre vapen, två bläckmakulerade den 4 augusti, ett den 2 september och ett den 12 september.

Hittills har all som behandlat dessa märken från Härnösand utgått från att det varit en brand. Allt ifrån en stor stadsbrand till en mindre eldsvåda på postkontoret.

Det finns inga uppgifter om någon större brand på orten. Jag har lusläst lokaltidningarna och hittar ingenting om någon brand eller inbrott. Finns ingen notis om att ett provisorisk postkontor öppnats.

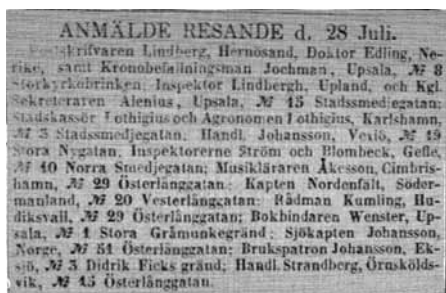
Därför är den stora frågan vad hände med makuleringsstämpeln. Från Tomas Olson har jag fått följande uppgifter om leveranser och retur av stämplat för Härnösand:

- Kvitte stämpel med fem årtals-siffror 1855-10-12, beställd 1855-08-06, siffror 1855-12-05,
- Returnerat från Härnösand en stämpel 1858-09-02,
- Kvitte stämpel 1858-09-25, beställd 1859-09-02,
- Kvitte stämpel med fem årtals-siffror 1860-02-25, beställd 1860-01-02
- Returnerat från Härnösand två stämplat 1860-02-25

Enligt Tomas Olson bör man vara försiktig att dra slutsatser. Postanstalterna

hade diverse stämplrar och en del låg kvar i många år. De returnerade stämplarna är tyvärr inte specificerade.

Det enda jag kunnat hitta i pressen är en notis anmälde resande i Aftonbladet den 28 juli, som skulle kunna ha något samband med detta. Som första namn står Postskrivaren Lindberg, Hernösand.

Aftonbladet den 28 juli 1858.

Kan dock vara en slump.

Om det nu varit en brand i månads-skiftet juli/augusti varför har man då väntat en hel månad med att beställa en ny stämpel. Man har dessutom då returnerat en stämpel. Varför har man inte använt den istället?

I Sveriges Officiella statistik står det: ”I närmaste samband med kommunikationsanstalterna stå Post- och Telegraf-inrättningarne. Postkontor finnas i Hernösand, Sundsvall, Sollefteå och Örnsköldsvik, samt postexpeditioner uti Nyland och Ullånger, hvarförutom, efter qvinqvenniets¹ utgång, poststationer blifvit inrättade i Bjästa, Torp, Backe

1 *Femårsperiod.*

och Skog. Postkontoret i Örnsköldsvik öppnades den 1 Juli 1856, ditflyttadt från sin förra plats i Bjästa, och postexpeditionen i Ullånger inrättades vid samma tid. Posten afgår 2 gånger i veckan söderut och likaledes två gånger norrut, samt från Hernösand till Ådalen äfven två gånger. Breflådor äro inrättade 1856 i Hamra af Thorsåkers socken och 1857 i Gårdsnäs af Sångå socken”. Inte ett ord om någon brand.

Jag anser att vi måste avskrika hypotesen om brand i någon form.

Ett mer trolig hypotes är att stämpeln helt enkelt gått sönder. Orsaken kan var materialfel, olyckshändelse, försummelse etcetera.

Man kanske bedömde skadan vara så liten att man försökte laga den lokalt, men misslyckades och tvingades att beställa en ny.

Vi har bläckmakuleringar för dagarna 4 och 5 augusti samt 2, 4 och 12 september. Är det en slump att vi har en lucka i serien på nästan en månad. Eller kan det vara så att man lyckats reparera stämpeln och tagit den i bruk igen i början på augusti? Men att reparationen inte höll, så stämpeln gick ånyo sönder, vilket ledde till beställningen de 2 september.

För att komma vidare vore det bra att få veta:

- finns det fler bläckmakulerade märken med andra datum
- finns det märken poststämplade i mitten av augusti.
- vilket datum är det senast kända före den 4 augusti

- vilket är det tidigast kända datumet efter den 12 september. Borde vara efter den 25 september.

Givetvis är all andra pusselbitar som kan bidra till lösa problemet av intresse. ◇

Källor

Bidrag till Sveriges Officiella Statistik, H) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Landshöfdinge-embets uti Westernorrlands län underdåniga berättelse för åren 1856-1860

Mattson, Robert et al. Cirkelstämpelar, Normalstämpel 10 del 1 (A-J), SFF, Stockholm 1983

Ruud, Leif: Olycksdrabbad post och rånad post före 1900, Postryttaren 2011

Ruud, Leif: Försummad och Olycksdrabbad post fram till 1900, Aktuellt om Posthistoria Nr 8 2003

Swestamp Raritetsauktion 8 oktober 2017 objekt 33

Aftonbladet

Wikipedia

Kustlinjen Malmö-Mölle 1900

Thomas Wallner och Gunnar Zetterman

Ångfartygs AB Kullen-Köpenhamn var antagligen en ombildning av rederiet Sten Stures Ångbåts AB. Fartyget byggdes som hjulångare på Motala Warf år 1857.

Efter flera ägarbyten och ombyggnader köptes fartyget 1900 av Ångfartygs AB Kullen-Köpenhamn. Fartyget insattes mellan Kullen-Helsingborg-Köpenhamn.

Fartyget såldes på auktion den 17 november 1900 i Köpenhamn.

Källor

Olsson, Carl-Gunnar; Svensk Kustsjöfart 1840-1940, Passagerar- och lastfartyg i annonserad linjefart under 100 år. Fartyg, rederier och linjer

Hjulångfartyget STEN STURE. Fartyget har två master och två skorstenar med röda "bälten". Akterut svensk flagg med unionsmärke. Skrovet grönmålat. Hjulhuset midskepps gulmålat med namnet "Sten Sture". Storm med hög brytande sjö. Landsorts fyr till vänster i bakgrunden före ombyggnaden 1870. Bilden beskuren, se framsidan för hela bilden. Källa: Sjöhistoriska museet.

Breflådebefordran med ångfartyget Sten Sture å linien Malmö-Mölle

Inkom 8 maj 1900 Diare nr 77

Till Postdirektören i Malmö

Sedan postdirektören den 2 dennes afgifvit infordrat yttrande öfver en af ångfartygsaktiebolaget "Kullen-Köpenhamn" i Malmö hos Kongl Generalpoststyrelsen gjord framställning derom att med bolagets ångfartyg "Sten Sture" hvilket under instundande sommar från och med den 20 innevarande månad komma att verkställa regelbundna turer å linien Malmö-Mölle med afgång från Malmö onsdags och lördags morgnar måtte få befordras breflåda utan att någon gottgörelse därför från Postverket skulle utgå,

Har i enlighet med Postdirektörens hemställan Kongl Styrelsen funnit skäligt härigenom förordna att på ofvan angivna villkor breflåda skall med ångfartyget "Sten Sture" tills vidare fortskaffas; och må bemälda fartyg ega rätt att, så länge breflådebefordran med detsamma verkställes bära postflagg

Från Postkontorets persedelförråd har Postdirektören att requirera och till fartygets befälhavare utlemna lämplig breflåda som skall i Malmö postkontors persedelräkning till redovisning upptagas

Om detta Kongl Styrelsens beslut har Postdirektören att underätta bemälda ångfartygsaktiebolag.

Stockholm den 5 maj 1900

Inkom 30 aug 1900 Diare 158

Den 25 augusti drogs linjen in och breflådan återställes till postverket

Stockholm den 28 aug 1900

Hösten 2017

ONSDAGEN DEN 27 SEPTEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Göran Heijtz: "Handel och kommunikationer i Stockholm för hundra år sedan".

ONSDAGEN DEN 25 OKTOBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Gemensamt möte med Bältespännarna.

ONSDAGEN DEN 29 NOVEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Bo Dahlner: "Mina hembygder".

Våren 2018

Preliminära mötesdagar.

ONSDAGEN DEN 31 JANUARI KL. 17.00 - 18.30

ONSDAGEN DEN 28 FEBRUARI KL. 17.00 - 18.30

ONSDAGEN DEN 28 MARS KL. 17.00 - 18.30

Kl. 17.00 - 17.30 Samling.

Kl. 17.30 - 18.30 Årsmöte.

ONSDAGEN DEN 25 APRIL KL. 17.00 - 18.30

Aktuella mötesdata finns alltid på föreningens hemsida:

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna

Årsavgiften

Det är nu hög tid att betala 2017 års medlemsavgift!

Sätt in 150 kronor på PlusGiro 98 86 28-4.

De som redan betalt kan bortse från denna notis.